

УДК 330.46-043.86

С. В. Коляденко, д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**S. V. Koliadenko, Doctor of Economics, Professor**

Vinnytsia National Agrarian University, Ukraine

MODERN WORLD TRENDS OF THE DIGITAL ECONOMIC

Класична економічна теорія, в основі якої завжди лежали закони, постулати та категорії, що вважалися беззаперечними, як здавалося ще навіть 30-40 років тому, отримує нові напрями розвитку, які мають прийти і в теоретичну економіку під впливом процесів, що несе із собою цифровізація.

Вчені-економісти в Україні та світі, вивчаючи думку щодо розвитку цифрової економіки, по-різному сприймають не тільки власне цифрову економіку як науку, а й термін “цифрова економіка”, тому виникають різні непорозуміння з приводу втілення самої ідеї “в життя”, адже різні тлумачення дефініції викликають різні вектори застосування ідеї, а це, у свою чергу, впливає і на сприйняття “цифрової економіки” в економічному співтоваристві як науки та на напрями її розвитку в світі.

На сьогодні у науковій економічній літературі термін “цифрова економіка” все більше стає домінуючим, і все частіше зустрічається в економічній літературі як ключова категорія при визначенні сучасного економічного стану. Велика когорта вчених сьогодні вважають, що цифрова економіка, хоч і вступила у “щоденний вжиток”, проте не забезпечила себе достатньою кількістю понять, категорій, не кажучи вже про нові економічні закони, за якими світ має жити у найближчі 50-100 років.

У технологічному аспекті цифрову економіку визначають чотири тренди: мобільні технології, бізнес-аналітика, хмарні обчислення і соціальні медіа; у глобальному плані – соціальні мережі, такі як Facebook, YouTube, Twitter, LinkedIn, Instagram та ін. За останні роки активний розвиток отримали й такі Інтернет-залежні ринки як: туризм, ігри і кіберспорт, медіа та банківські послуги. Поступова цифровізація масового сегмента змінює характер on-line споживання. Наприклад, у сегменті туризму і подорожей яскравим є перехід від on-line бронювання квитків до повноцінного вибору, порівняння і оплати турів, у сегменті банківських послуг – особисті кабінети замінюють стояння в чергах, особливої актуальності цифрові технології набули в останні місяці, коли світ захопив Covid-19, і їх застосування стало не лише “забаганкою”, а нагальною потребою.

Деякі вчені, вивчаючи сьогоднішній стан діджиталізації та перспективи її розвитку в майбутньому, концентрують увагу на вивченні питань, спрямованих на розробку інструментів і механізмів роботи віртуальних цифрових коворкінг-центрів, крос-платформ із цифровою індустрією, цифрових хабів-студій, хабів-асоціацій та хакатонів, з метою на базі цього пізнання сформувати цифрову реальність в Україні. Адже віртуалізація дозволяє зменшити об'єм початкових капітальних витрат на розгортання необхідної цифрової інфраструктури, шляхом використання “хмарних” технологій та програмно-визначеної архітектури [1, с. 214].

Економічні зрушення та процеси, що відбуваються у сучасному світі, змінюються так швидко, що їх важко описати категоріями класичної економіки. Бурхливі зміни у політичних відносинах між країнами призводять до таких же змін саме у світовій економіці. Важливим фактором розвитку як світової економіки так і економіки окремих країн, економічних процесів, що відбуваються у суспільстві є вплив цифрової економіки на її окремі сектори. Серед головних напрямів досліджень провідних науковців світу виділяються вплив цифрової економіки на ринок праці і форми її організації (У. Хус), зв'язок між інноваційною діяльністю та цифровою економікою (Р. Аткинсон) тощо. Саме на останньому ми хочемо сконцентрувати свої спостереження, тому що основні проблеми людства та економіки

пов'язані саме з питаннями безробіття, бідності, а найважливіше – проблеми навколишнього середовища. Адже лише тут у планетарному масштабі вирішити, або принаймні, скоротити негативні наслідки може застосування знань та використання реальних надбань цифрової економіки.

Існують різні підходи до визначення інформаційної (цифрової) економіки. Одна із загальноприйнятих дефініцій, запропонована ще у 2001 році Т. Месенбургом (Т. Mesenbourg) і використовується й досі у статистичних органах економічно розвинених країн. Згідно з цим підходом до складу інформаційної (цифрової) економіки пропонується включати три основні компоненти: інфраструктуру електронного бізнесу (обладнання, програмне забезпечення, телекомунікації, мережі, людський капітал тощо); електронний бізнес (здійснення бізнес-процесів через Інтернет); електронну комерцію (продаж або купівля товарів і послуг в Інтернеті) [2].

З позицій класичної економічної теорії такий вибір компонент не можна вважати випадковим. Обґрунтовані ще понад 150 років тому класиками політичної економії процеси “виробництва, розподілу, обміну та споживання” однозначно узгоджуються та корелюють з компонентами цифрової економіки. Електронний бізнес обумовлює цифровізацію виробництва. Електронна комерція, погоджуючи інтереси продавця і покупця, призводить до цифровізації обміну та розподілу. Одночасно відбувається розширення споживання цифрових продуктів. Масове придбання та використання мобільних додатків до смартфонів, які працюють під операційною системою Android чи iOS є прикладом цифрового споживання. Якщо розглядати процес цифровізації з позиції поділу економіки на три сектори (первинний – сільське господарство і видобуток корисних копалин, вторинний – промислове виробництво, третинний – послуги), то принциповою відмінністю є не стільки збільшення частки третинного сектора або появи та розширення нового (цифрової економіки), а радикальне перетворення всіх трьох вже існуючих секторів. З огляду на сучасні технологічні можливості і тенденції їх розвитку, може зникнути класичний поділ між зазначеними секторами. Наприклад, вже зараз технологічно можливо віддалено у smart-режимі (он-лайн) e-business infrastructure, e-business, e-commerce обробляти сільськогосподарські угіддя, збирати врожай, виробляти промислову продукцію, робити медичні операції і надавати різноманітні послуги. Отже, відбувається цифровізація не окремих секторів економіки, а всієї економічної системи [2].

Розглянемо уже означені нами вище питання сучасних (в деяких випадках перспективних) інструментів і механізмів роботи віртуальних цифрових напрямів. Новими напрямками цифрової індустрії можна вважати: коворкінг-центри, або коворкінг-простір; крос-платформа із цифровою індустрією; цифрові хаби-студії тощо. Принцип рішення таких питань може базуватися, наприклад, на уже відомій платформі Інтернет речей.

Отже, використання означених нами інструментів та механізмів у розвитку віртуалізації в глобальному вимірі дозволить скоротити у першу чергу початкові капітальні витрати на розгортання необхідної цифрової інфраструктури, адже процес її становлення в усьому світі майже однаковий, вимагає розробки, а потім використання одних і тих же методів, способів, знань, а завдяки впровадженню “хмарних” технологій та програмно-визначеної архітектури ці витрати значно скорочуються.

Вивчаючи вплив цифрової економіки на розвиток процесів у світі, ми дійшли думки, що сьогоднішня Україна має прийняти в цьому процесі безпосередню участь і зробити свій внесок у розвиток означених змін. Маючи велику кількість підготовлених у країні ІТ-спеціалістів, що працюють як в Україні, так і по всьому світу (ми також розуміємо, що основні базові знання у них майже однакові, більше того, вони базуються на одній-двох школах, започаткованих ще 30-40 років тому), використовуючи такий “колективний розум”, можна створити світову мережу ІТ-спеціалістів-українців для впровадження основних, у першу чергу, бізнес-ідей і залучення грошових надходжень можливо спочатку в цифровий хаб “Україна та ІТ-українці”, а потім і для підтримки своєї держави.

ІТ-українці можуть не лише поставляти ІТ-рішення іншим країнам, але й започаткувати якнайшвидше впровадження цифрової економіки в Україні. Це має бути не тільки “виробництво”, а й “споживання” ІТ-продукції в своїй країні.

Чому це так важливо сьогодні для України? тому що так звана третя хвиля глобалізації, яку називають інклюзивною, означає, що завдяки розвитку цифрової економіки малий та середній бізнес (МСБ) отримав недоступну раніше можливість стати глобальним, вплив МСБ на світову економіку стає все більш відчутним. Якщо першу хвилю глобалізації у ХІХ та на початку ХХ століття контролювали великі держави (в основному їх правителі), другу – транснаціональні корпорації, то третя хвиля відбуватиметься завдяки малим компаніям. Всесвітньо відомою стала концепція засновника компанії Alibaba Джека Ма на форумі у Давосі: «30–30–30»: протягом наступних 30 років світ змінюватимуть ті, кому сьогодні 30, та компанії, в яких працює 30 співробітників. [3], цьому твердженню уже 3 роки, воно повністю підтвердило свою актуальність та життєвість, особливої значущості набираючи в період всесвітньої пандемії Коронавірусу.

Україна змушена та “приречена” скористатися такою можливістю, адже умови, в яких вона сьогодні опинилася є надзвичайно сприятливі саме для початку розвитку за таким сценарієм і зовсім не сприяють швидкому відновленню розвитку за класичним сценарієм: швидке відновлення промисловості, транспорту і навіть сільського господарства як складової АПК. Надзвичайної ваги набирає такий напрям розвитку сучасної економіки при наближенні чергової хвилі економічної світової кризи, яка (за передбачуваннями провідних економістів світу та прогнозів найвпливовіших університетів) мала наступити вже зимою 2019-2020 року. Наразі криза, що підсилюється вірусною інфекцією, набирає інтенсивності, і хоча момент її завершення поки що невідомий, проте зрозумілим є той факт, що вона рано чи пізно завершиться і нові виклики економіки прийдеться вирішувати саме використовуючи новітні технології, в тому числі, означені нами.

Література:

1. Краус Н. М., Краус К. М. Цифровізація в умовах інституційної трансформації економіки: бахові складові та інструменти цифрових технологій. Бізнес та інтелектуальний капітал. Інтелект ХХІ. № 1. 2018. С. 211-214.
2. Ляшенко В. І., Вишневецький О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 252 с.
3. Пивоваров Ю. Навіщо Україні цифрова економіка. URL : <https://nv.ua/ukr/opinion/navishcho-ukrajini-tsifrova-ekonomika-1053336.html>